

Sygn. akt IC 1706/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2016 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział I Cywilny w osobie:

Sędziego SO Adama Bojko

Protokolant: stażysta Anna Kraska

po rozpoznaniu w dniu 15 września 2016 roku w Piotrkowie Trybunalskim na rozprawie

sprawy z powództwa Ł. K.

przeciwko Skarbowi Państwa –Aresztowi Śledczemu w P.

o zadośćuczynienie w kwocie 120 000 zł

1. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa –Aresztu Śledczego w P. na rzecz powoda Ł. K. kwotę 3 000 (trzy tysiące) zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od 10 marca 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty;
2. oddala powództwo w pozostałej części;
3. nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu;
4. przyznaje radcy prawnemu R. S. wykonującemu zawód w indywidulanej kancelarii w T. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł, która zostanie powiększona o odpowiednią stawkę podatku VAT, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu i nakazuje jej wypłacenie z sum Skarbu Państwa -Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim;
5. odstępuje od obciążenia powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi od oddalonej części powództwa.

Sygn. akt I C 1706/14

UZASADNIENIE

Powód Ł. K. w pozwie wniesionym przeciwko Kierownikowi Zakładu Opieki Zdrowotnej w Areszcie Śledczym w P. A. P. oraz Aresztowi Śledczemu w P. zażądał zasądzenia od pozwanych kwoty 120 000 zł tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia za cierpienia wywołane nieudzieleniem mu pomocy medycznej oraz niewłaściwymi warunkami i stosowanymi metodami.

Uzasadniając zgłoszone roszczenie podał, że przebywał w Areszcie Śledczym w P. Tryb. od 28.10.2013 r. Został umieszczony w celach przeludnionych, z nieodpowiednim oświetleniem, z małymi oknami z matowymi i brudnymi szybami, utrudniającymi dopływ światła dziennego. Otrzymywał niewłaściwe posiłki, wywołujące dolegliwości bólowe żołądka. Od grudnia 2013 r. odczuwał istotne dolegliwości bólowe zębów, nie otrzymując właściwej pomocy medycznej. Lekarz w pozwanej jednostce nie podjął żadnego leczenia, co naraziło go na niepotrzebne i długotrwałe cierpienia oraz utratę czterech sztuk zębów.

Pozwany Skarb Państwa wniósł o oddalenie powództwa. Zaprzeczył twierdzeniom pozwu. Wskazał, że powód w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności wielokrotnie korzystał z konsultacji lekarskich, w tym specjalistycznych.

Dodatkowo był leczony farmakologicznie. Powód wielokrotnie wnosił skargi na nieprawidłowe działanie służby zdrowia w jednostkach penitencjarnych, które były za każdy razem wnikliwie badane i uznane za niezasadne. Przebywając w pozwanej jednostce penitencjarnej powód nie wyraził chęci korzystania z usług stomatologicznych, prosił o zaopatrzenie w środki przeciwbólowe, które były mu ordynowane. Powód sam zgłaszał się do chirurga stomatologicznego w celu chirurgicznej ekstrakcji kilku zębów, wręcz prosząc o jej przyspieszenie. Powodowi udzielano świadczeń zdrowotnych w trybie planowym, bez zbędnej zwłoki. Ze względu na zaawansowany proces zapalny uzębienia, wynikający z braku leczenia przed osadzeniem w zakładzie karnym, powód wymagał wieloetapowego postępowania diagnostyczno –terapeutycznego. Odnosząc się do warunków bytowo –sanitarnych, pozwany Skarb Państwa wskazał, że powód w Areszcie Śledczym w P. nigdy nie był osadzony w celi niezapewniającej 3 m² powierzchni przypadającej na jednego osadzonego. W celach jest zamontowane oświetlenie jarzeniowe, typowe w tego rodzaju jednostkach. Istnieje możliwość korzystania z dodatkowego oświetlenia np. do czytania. Zakładanie na oknach krat, osłon czy tzw. blend służy ograniczeniu możliwości niedozwolonego kontaktowania się przez osadzonych ze światem zewnętrznym, a dolegliwości z tym związane nie mogą być uznane za wykraczające ponad miarę wynikającą z samej istoty odbywania kary pozbawienia wolności. Powód otrzymywał wyżywienie zgodne z obowiązującymi normami.

Pozwana A. P. wniosła o oddalenie powództwa zarzucając brak legitymacji procesowej biernej, która przysługuje Dyrektorowi Aresztu Śledczego w P..

W piśmie procesowym złożonym w dniu 25.09.2015 r. pełnomocnik powoda wniósł o zasądzenie dochodzonej kwoty solidarnie od pozwanych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 10 lutego 2015 r. do dnia zapłaty.

Postanowieniem z dnia 31 grudnia 2015 r. Sąd umorzył postępowanie wobec pozwanej A. P. z uwagi na cofnięcie pozwu w stosunku do niej.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powód Ł. K. odbywał karę pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w P. w okresie od 28 października 2013 r. do 7 stycznia 2015 r.

/okoliczność niesporna/

Powód przebywał w następujących celach mieszkalnych:

Numer celi	Powierzchnia celi (w m. kw.)	Maksymalna ilość osadzonych, zakwaterowanych w celi
204	11	3
276	11,1	3
265	7	2
273	11,1	3

149	11,1	3
150	7	2
169	11,1	3
531	11	3
517	7	2
371	11,1	3
535	11	3
534	11	3
249	11,1	3
261	17,6	5

/dowód: notatka służbowa z 12.08.2015 r. k. 126/

W każdej celi mieszkalnej Aresztu Śledczego w P. Tryb. jest wyodrębnione stałymi przegrodami budowlanymi, odrębne pomieszczenie z drzwiami, w którym znajduje się prysznic, umywalka i wc. Pomieszczenie to jest skanalizowane, ma doprowadzoną bieżącą ciepłą i zimną wodę. Każda cela posiada oddzielny przewód wentylacji grawitacyjnej. Wszystkie cele są wyposażone w sprzęt kwaterunkowy zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 28 stycznia 2014 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz.U. z 2014 r., poz. 200). Osadzeni są żywieni zgodnie z normami wynoszącymi: nie mniej niż 2 600 kcal. dziennie, 10 -15 % białka, poniżej 30 % tłuszczu, 50 -65 % węglowodanów. Posiłki są przygotowywane w kuchni i podlegają sprawdzeniu poprzez pobieranie prób w celu kontroli wartości smakowych i jakości posiłków. Skład wody jest na bieżąco monitorowany i kontrolowany. Woda spełnia wszelkie wymagane normy. W oknach są zamontowane blendy (zmatowione szyby), które spełniają funkcje izolacyjne, a zarazem nie utrudniają dostępu światła dziennego do cel, powodując jedynie jego rozproszenie. Wszystkie cele mieszkalne mają okna zapewniające oświetlenie naturalne. Dodatkowo cele są wyposażone w oświetlenie sztuczne –oprawę jarzeniową 2 x 36W, która zapewnia odpowiednie warunki oświetleniowe pomieszczenia w przypadku braku lub niezadowalającego oświetlenia dziennego.

/dowód: notatka służbowa z 1.04.2015 r. k. 79/

3 grudnia 2013 r. powodowi przeprowadzono okresowe badanie stomatologiczne, stwierdzając: brak zęba 4+, próchnicę zębów 1+ oraz 6 -, korzenie zębów: 5+, 6+, +4, -6, -7, -8, 7- i 8-. Kolejne wizyty w gabinecie stomatologicznym miały miejsce w następujących dniach:

- 17 kwietnia 2014 r. powód zgłasza bóle zębów -6, -7 i -8, otrzymał środki przeciwbólowe i skierowanie na badanie rtg pantomograficzne, które jest wykonywane przez zewnętrznego cywilnego świadczeniodawcę;
- 14 maja 2014 r. – z uwagi na brak badania rtg pantomograficznego lekarz stomatolog ponownie zlecił jego wykonanie;
- 21 maja 2014 r. kontynuowano terapię przeciwbólową, przepisując powodowi ketoprofen;
- 28 maja 2014 r. wykonano rtg pantomograficzne.;
- 10 lipca 2014 r. powód ponownie zgłasza okresowe bóle zębów -6, -7 i -8. Zostały mu przepisane środki przeciwbólowe oraz wydano skierowanie do chirurga stomatologa w Zakładzie Karnym w Ł.;
- 29 lipca 2014 r. ustalono termin wizyty u chirurga stomatologa na dzień 31 lipca 2014 r.;
- 31 lipca 2014 r. w Zakładzie Karnym nr 2 w Ł. powodowi wydłutowano korzenie zębów -6, -7 i -8, ranę zszyto, zlecono antybiotyk i środek przeciwbólowy;
- 8 sierpnia 2014 r. usunięto szwy po zabiegu chirurgicznym;
- 15 września 2014 r. powód prosi o środki przeciwbólowe, twierdzi, że nie może się dostać do stomatologa. Po sprawdzeniu księgi oddziału, nie stwierdzono wpisów potwierdzających, że powód chciał się dostać do gabinetu stomatologicznego od 8 sierpnia 2014 r. Powodowi przepisano paracetamol;
- 2 października 2014 r. powód zgłosił okresowe bóle zęba 6-. Lekarz stomatolog zlecił badanie rtg tego zęba, przepisał powodowi leki przeciwbólowe oraz zaznaczył, że po wykonaniu badania rtg wyda skierowanie do chirurga stomatologa w Zakładzie Karnym w Ł..
- 14 października 2014 r. wykonano rtg zęba 6 -;
- 23 października 2014 r. skierowano powoda do chirurga stomatologa w Zakładzie Karnym w Ł. oraz na jego prośbę przepisano mu środki przeciwbólowe;
- 21 listopada 2014 r. powód skarży się na okresowe bóle korzeni zębowych i prosi o przyspieszenie ekstrakcji chirurgicznej. Otrzymał środki przeciwbólowe.
- 3 grudnia 2014 r. powodowi ponownie przepisano środki przeciwbólowe oraz antybiotyk ze względu na tworzący się ropień podśluzówkowy zęba 6 -;
- 4 grudnia 2014 r. w Zakładzie Karnym nr 2 w Ł. rozpoznano u powoda przewlekłe zapalenie ozębnej, korzenie, czynną przetokę na przedścionkowym stoku wyrostka zęba 7 (-). W znieczuleniu po otworzeniu płata śluzówkowo –okostnowego wydłutowano korzenie zęba 7 (-), ranę zszyto. Założono spongostan po wyłżeczkowaniu. Zaproponowano podjęcie leczenia zachowawczego zęba 8 (-) po wygojeniu rany po dłutowaniu zęba 7 (-). Zalecono antybiotyk, ketonal, płukanie jamy ustnej płukanką na bazie chlorheksydyny;
- 9 grudnia 2014 r. powodowi przepisano środki przeciwbólowe z powodu bólu zębodołu 6 – po usunięciu zęba, antybiotyk oraz płukankę na bazie chlorheksydyny;
- 12 grudnia 2014 r. powodowi usunięto szwy po ekstrakcji chirurgicznej;
- 31 grudnia 2014 r. powód zgłasza okresowe bóle zębów 4+, 5+ i 6+, zażądał skierowania do chirurga stomatologa w Zakładzie Karnym w Ł. oraz silnych leków przeciwbólowych, które otrzymał, wydano skierowanie do chirurga stomatologa.

/dowód: notatka służbowa z 1.12.2014 r. k. 62 – 62 odwrót, notatka z 13.08.2015 r. k. 127 -127 odwrót, przebieg leczenia stomatologicznego k. 134 -141, okresowe badanie stomatologiczne k. 200, notatka służbowa z 7.12.2015 r. k. 294, odpis wpisu do książki zdrowia k. 431, zeznania świadka J. K. protokół k. 414, adnotacje: 00:03:04 – 00:53:22/

Gabinet stomatologiczny w Areszcie Śledczym w P. Tryb. jest wyposażony w urządzenia i środki lecznicze, umożliwiające świadczenie pełnego zakresu usług stomatologicznych, w tym leczenia zachowawczego, protetycznego oraz chirurgicznego. W Areszcie Śledczym w P. Tryb. znajduje się również pracownia rentgenowska, ale nie wykonuje się w niej zdjęć pantomograficznych. Lekarz stomatolog zatrudniony w Areszcie Śledczym w P. Tryb. przyjmuje pacjentów codziennie. Osadzeni z tego samego oddziału mogą zapisywać się do stomatologa co dwa tygodnie, a w przypadkach nagłych są przyjmowani na bieżąco. Lekarz stomatolog może usuwać korzenie zębowe, ale ze względu na roszczeniowość pacjentów, woli kierować ich na leczenie chirurgiczne w Zakładzie Karnym nr 2 w Ł.. Chirurg szczękowy zatrudniony w Zakładzie Karnym nr 2 w Ł. przyjmuje pacjentów z okręgu (...) raz w tygodniu.

/dowód: zeznania świadka J. K. protokół k. 414, adnotacje: 00:03:04 – 00:20:46/

Lekarz stomatolog w Areszcie Śledczym w P. Tryb. informował powoda, że ma on wiele zębów do usunięcia, ale on nie może zrobić, ponieważ zęby muszą być usunięte przez chirurga w Zakładzie Karnym w Ł..

/dowód: zeznania powoda k. 182 -182 odwrót/

Powód składał liczne skargi na przebieg leczenia stomatologicznego w Areszcie Śledczym w P. Tryb. do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Ł., sędziego penitencjarnego oraz Rzecznika Praw Obywatelskich. Skargi były uznawane za niezasadne, za wyjątkiem skargi z dnia 23 października 2014 r. złożonej do Rzecznika Praw Obywatelskich, która częściowo została uznana za zasadną. Rzecznik Praw Obywatelskich po przeprowadzeniu czynności wyjaśniających, dokonaniu analizy zapisów w książce zdrowia oraz zasięgnięciu opinii Dyrektora Biura (...) uznał, że z winy więziennej służby zdrowia doszło do naruszenia przysługującego powodowi prawa do opieki medycznej, poprzez niezapewnienie dostępu do konsultacji lekarza specjalisty. Czas oczekiwania na konsultację chirurga szczękowego był nadmiernie długi. Konsultacja, która została zlecona w dniu 2 października 2014 r., została zrealizowana dopiero w dniu 14 grudnia 2014 r. po interwencji skarżącego. Tymczasem z dokonanych ustaleń wynika, że tego rodzaju konsultacje są realizowane na bieżąco dla wszystkich jednostek okręgu (...) przez chirurga szczękowego zatrudnionego w Zakładzie Karnym nr 2 w Ł..

/dowód: pismo Dyrektora Aresztu Śledczego w P. Tryb. z 23.03.2015 r. k. 42, pismo Zastępcy Dyrektora Aresztu Śledczego w P. Tryb. z 25.02.2015 r. k. 43, pismo specjalisty działu kadrowo –organizacyjnego Aresztu Śledczego w P. Tryb. z 23.03.2015 r. k. 44, pismo specjalisty Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł. z 27.02.2015 r. k. 52, pismo Zastępcy Dyrektora Aresztu Śledczego w P. Tryb. z 19.02.2015 r. wraz z załącznikami k. 53 – 55, pismo Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Ł. z 9.01.2015 r. k. 56, pismo Dyrektora Aresztu Śledczego w P. Tryb. z 12.12.2014 r. wraz z załącznikami k. 57 – 58, pismo Dyrektora Aresztu Śledczego w P. Tryb. z 2.12.2014 r. wraz z załącznikami k. 59 – 58, pismo specjalisty Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł. z 6.10.2014 r. k. 65, pismo specjalisty Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł. z 1.10.2014 r. k. 66, pismo Dyrektora Aresztu Śledczego w P. Tryb. z 18.09.2014 r. wraz z załącznikami k. 67 – 68, pismo Dyrektora Aresztu Śledczego w P. Tryb. z 17.09.2014 r. wraz z załącznikami k. 69 – 77, pismo Biura Rzecznika Praw Obywatelskich z 03.02.2015 r. k. 144 -144 odwrót, pismo Biura Rzecznika Praw Obywatelskich z 15.02.2015 r. k. 259, zeznania powoda k. 182 -183 odwrót/

Powód składał również wniosek o udzielenie przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności w celu podjęcia leczenia. Wniosek nie został uwzględniony. W opinii o stanie zdrowia powoda wydanej przez Areszt Śledczy w P. wskazano, że u powoda rozpoznano zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane użyciem alkoholu (zespół uzależnienia), zespół zależności alkoholowej, zaburzenia osobowości, okresowo nadkwasotę, próchnicę zębów, a powód może być leczony w zakładzie karnym.

/dowód: opinia o stanie zdrowia osoby pozbawionej wolności k. 142 -142 odwrót, zeznania powoda k. 182 -183 odwrót/

Od dnia 8 stycznia 2015 r. powód odbywał karę w Zakładzie Karnym Nr 1 w Ł. i leczył się stomatologicznie w tej jednostce. Podczas wizyty w gabinecie stomatologicznym w dniu 27 stycznia 2015 r. stwierdzono zniszczony próchnicowy ząb 16. Za zgodą powoda w znieczuleniu nasiękowym wydłutowano korzenie tego zęba, wyłęczkowano zębodół. W dniu 25 lutego 2015 r. w znieczuleniu nasiękowym usunięto korzenie zęba 14, wyłęczkowano zębodół. Zaznaczono, że pacjent jest nastawiony negatywnie i pretensjonalnie. W dniu 2 marca 2015 r. powód zgłosił się z bólem zęba 15. Za zgodą powoda w znieczuleniu nasiękowym usunięto złamany ząb 15, który nie nadawał się do leczenia z powodu pęknięcia skośnego. Odnotowano brak higieny jamy ustnej. W dniu 1 kwietnia 2015 r. opracowano ubytki w zębach 26 i 33 i wypełniono je chemoutwardzalnie. W dniu 30 kwietnia 2015 r. opracowano ubytek zęba 35 i wypełniono amalgamatem oraz w znieczuleniu nasiękowym usunięto korzenie zęba 24. W dniu 4 maja 2015 r. zalecono N. dozębodołowo oraz paracetamol.

/dowód: przebieg leczenia stomatologicznego k. 229, k. 237, odpis wpisów dokumentacji medycznej k. 421 -422/

U powoda wystąpiło przewlekłe zaostrzone zapalenie ozębnej zębów z miazgą zgorzelinową. Świadczona powodowi opieka stomatologiczna w Areszcie Śledczym w P. Tryb. ograniczała się do przepisywania środków przeciwbólowych i kierowania do leczenia chirurgicznego w Ł.. Tego typu postępowanie nie jest wystarczającym do prawidłowego leczenia stomatologicznego.

/dowód: opinia biegłego w dziedzinie chirurgii szczękowej M. Ś. k. 251 -252 odwrót, k. 285 -285 odwrót/

Sąd nie dał wiary świadkowi J. K. w zakresie twierdzeń o braku zgody powoda na leczenie stomatologiczne w Areszcie Śledczym w P. Tryb. W książce zdrowia powoda brak jest bowiem tego rodzaju adnotacji lekarza bądź oświadczeń samego powoda. Jednocześnie sam świadek przyznał, że ze względu na roszczeniowość pacjenta nie podejmował usunięcia korzeni zębów, mimo posiadanych możliwości, ale kierował go na leczenie chirurgiczne w Zakładzie Karnym nr 2 w Ł.. To stwierdzenie świadka koresponduje z kolei z zeznaniami powoda, który stwierdził, że lekarz stomatolog zatrudniony w Areszcie Śledczym w P. Tryb. informował go, że nic nie może zrobić, ponieważ zęby muszą być usunięte przez chirurga w Zakładzie Karnym w Ł.. Poza tym gdyby powód odmówił skorzystania z oferowanych usług stomatologicznych, lekarz uznając go za tzw. „pacjenta roszczeniowego” zapewne umieściłby odpowiednią adnotację w dokumentacji medycznej.

Sąd pominął dowód z zeznań świadka Ł. C., albowiem świadek nie posiadał wiedzy o okolicznościach istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Świadek nie pamiętał nawet osoby powoda. Tym bardziej zatem nie znał jego stanu zdrowia i przebiegu leczenia w Areszcie Śledczym w P. Tryb. oraz cierpień z tym związanych (por. protokół przesłuchania świadka k. 378).

Sąd oddalił wnioski o stron o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego chirurga szczękowego, albowiem ustalenie z jakich przyczyn leczenie schorzeń uzębienia powoda w Areszcie Śledczym w P. Tryb. ograniczało się do przepisywania leków przeciwbólowych oraz wydania skierowań do leczenia przez chirurga szczękowego, pozostawało poza sferą wiadomości specjalnych i wymagało dokonania oceny całokształtu zebranego materiału przez Sąd. Dowód był zatem zbędny do rozstrzygnięcia sprawy, a przy tym jego przeprowadzenie prowadziłoby do przedłużenia postępowania i zwiększenia jego kosztów.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo jest częściowo zasadne.

Powód żądał naprawienia szkody wywołanej naruszenia jego dóbr osobistych w postaci godności oraz zdrowia.

Jak stanowi przepis art. 23 k.c. dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Stosownie natomiast do treści art. 24 § 1 zdanie III k.c. ten czyje dobro osobiste

zostało naruszone może -na zasadach przewidzianych w kodeksie - żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

Zgodnie z art. 3 Konwencji o ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. 1993 Nr 61, poz. 284) nikt nie może być poddany torturom ani niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego nawiązującym do art. 3 Konwencji z dnia 4 listopada 1950 r. oraz utrwalonej linii Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w S., jednolicie podziela się pogląd, że prawo do godnego odbywania kary pozbawienia wolności jest dobrem osobistym podlegającym ochronie, a jego naruszenie może być kwalifikowane jako poniżające traktowanie, rodzące obowiązek wypłaty odszkodowania. Nadto przyjęto, że to na państwie spoczywa ciężar wykazania, że doznane przez osadzonego w zakładzie karnym cierpienia i urazy nie zostały spowodowane postępowaniem władz (por. wyrok z 28.02.2007 r., V CSK 431/06, OSNC 2008/1/13, wyrok z 17.03.2010 r., II CSK 486/09, L., uchwała z 18.10.2011 r., III CZP 25/11, OSNC 2012/2/15, wyrok z 22.03.2012 r., V CSK 85/11, L.)

Europejski Trybunał Praw Człowieka wielokrotnie podkreślał, że poddanie torturom i niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu jest sprzeczne z zasadą poszanowania godności każdego człowieka, a tym samym prowadzi do naruszenia jego dóbr osobistych. Zdaniem Trybunału oceniając, czy traktowanie powinno zostać uznane za poniżające, należy wziąć pod uwagę kilka czynników: czy osiągnęło ono pewien stopień dolegliwości, czy jego celem było poniżenie i upokorzenie ofiary oraz czy jego skutki naruszyły jej godność. Badając pierwszą z powyższych przesłanek - minimalny poziom dolegliwości traktowania - należy rozpatrzyć wszystkie okoliczności sprawy, takie jak: czas jego trwania, fizyczne i psychiczne konsekwencje, a także, w niektórych przypadkach, wiek, płeć i stan zdrowia ofiary. Kolejnym czynnikiem, który jest istotny z punktu widzenia oceny traktowania jest jego cel. Jednak nawet w przypadku braku stwierdzenia skonkretyzowanego celu niewłaściwego traktowania nie wyklucza się możliwości naruszenia artykułu 3 Konwencji. Ostatnią przesłanką jest naruszenie godności ofiary, którą, zdaniem Trybunału, należy badać w kontekście negatywnego wpływu na jej osobowość (por. opracowanie „Standardy orzecznictwa ETPCz w zakresie warunków bytowych panujących w jednostkach penitencjarnych w wybranych sprawach przeciwko Polsce” dostępne na stronie ms.gov.pl)

W orzecznictwie ETPCz ugruntowane jest również stanowisko, że na podstawie art. 3 Konwencji Państwo ma obowiązek zapewnić takie warunki osadzenia, które nie narażają więźnia na niedogodności o intensywności przekraczającej nieunikniony poziom cierpienia związany z pozbawieniem wolności oraz spowodować, by jego zdrowie i samopoczucie były odpowiednio chronione poprzez zapewnienie mu wymaganej opieki medycznej (por. sprawa Kudła przeciwko Polsce (skarga nr (...)), K. przeciwko Rosji (skarga nr (...)). Nieodpowiednia opieka medyczna oraz niewłaściwe warunki osadzenia skarżącego mające szkodliwy wpływ na jego zdrowie i samopoczucie, muszą zostać uznane za niehumaniczne i poniżające ze względu na jego charakter, czas trwania i dotkliwość (por. sprawa Musiał przeciwko Polsce). Obowiązek zapewnienia leczenia ma charakter bezwzględny i dotyczy wszystkich sytuacji choroby.

W wielu sprawach Trybunał podkreślił, że samo badanie osadzonego przez lekarza i zalecenie metody leczenia nie pozwala automatycznie na uznanie, że opieka medyczna była odpowiednia. Władze muszą również zapewnić choremu więźniowi sporządzenie historii choroby, wydanie dokładnej diagnozy stanu zdrowia oraz zagwarantować opiekę lekarską tak szybko, jak to możliwe. To na władzach spoczywa ciężar udowodnienia, że wszelkie możliwe działania zostały podjęte i że były one zgodne z zaleceniami lekarza. Trybunał rozpoznawał sprawy dotyczące m. in. badania wzroku i zabiegów dentystycznych. W sprawie S. przeciwko Rosji (skarga nr (...), wyrok z dnia 20 kwietnia 2010 roku) skarżącemu w chwili aresztowania zostały odebrane okulary, a nowe otrzymał 5 miesięcy później. W konsekwencji nie mógł on przez długi czas normalnie czytać ani pisać, a to powodowało w nim uczucie niepewności i bezradności. Władze krajowe nie potrafiły wyjaśnić, dlaczego dopiero po upływie 2,5 miesięcy skarżący został zbadany przez okulistę oraz dlaczego wykonanie nowych okularów zajęło kolejne 2 miesiące. Po raz pierwszy Trybunał uznał, że w tym przypadku doszło do poniżającego traktowania, podczas gdy we wcześniejszych sprawach Komisja nie dopatrzyła się naruszenia art. 3 Konwencji przy pozbawieniu okularów na kilka dni. W sprawie V.D. przeciwko Rumunii (skarga nr (...), wyrok z dnia 16 lutego 2010 roku) władze zakładu penitencjarnego odmówiły wykonania protezy dentystycznej bezzębnemu więźniowi, ponieważ nie był on w stanie pokryć części kosztów. Z tego względu skarżący nie mógł w

sposób wystarczający zaspokoić głodu. Trybunał stwierdził naruszenie art. 3 Konwencji (por. „Standardy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach dotyczących osób pozbawionych wolności” dostępne na stronie ms.gov.pl).

Jak wynika z ustalonego stanu faktycznego powód w chwili przyjęcia do Aresztu Śledczego w P. Tryb. miał zaawansowaną próchnicę w tym liczne korzenie zniszczonych zębów: 5+, 6+, +4, -6, -7, -8, 7- i 8-. W czasie pobytu w Areszcie Śledczym u powoda rozwinęło się przewlekłe i zaostrzone zapalenie ozębnej zębów z miazgą zgorzelinową. Schorzenie wywoływało przewlekłe i nawracające dolegliwości bólowe, a jego leczenie wymagało usunięcia korzeni zębów zniszczonych próchnicowo. Jak wynika z zapisów w dokumentacji leczenia powoda, między zgłoszeniem przez powoda w dniu 17 kwietnia 2014 r. pierwszych dolegliwości bólowych wywołanych przez korzenie zębów -6, -7 i -8, a ich usunięciem w dniu 31 lipca 2014 r. minęło trzy i pół miesiąca, z kolei między zgłoszeniem przez powoda w dniu 2 października 2014 r. dolegliwości bólowych spowodowanych przez korzeń zęba 7- (w Areszcie Śledczym w P. Tryb. błędnie zdiagnozowano korzeń zęba 6- jako ich źródło), a jego usunięciem w dniu 4 grudnia 2014 r. minęły dwa miesiące.

Uwzględniając przytoczone standardy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdzić należy, że to na stronie pozwanej spoczywał ciężar wykazania, że powodowi zagwarantowano opiekę stomatologiczną tak szybko, jak to było możliwe oraz podjęto wszelkie możliwe działania. Strona pozwana nie udowodniła tych okoliczności. Z zebranego materiału dowodowego wynika natomiast, że skuteczne działania lecznicze mogły być podjęte dużo szybciej zarówno w Areszcie Śledczym w P. Tryb. jak również w Zakładzie Karnym Nr 2 w Ł., do którego kierowano powoda na leczenie. W Areszcie Śledczym w P. Tryb. znajduje się gabinet stomatologiczny, a zatrudniony w nim lekarz świadczy usługi z zakresu chirurgii szczękowej, co sam przyznał składając zeznania w charakterze świadka. Obawa przed roszczeniowością pacjentów nie stanowi dostatecznego usprawiedliwienia dla zaniechania koniecznych działań leczniczych. Lekarz stomatolog zatrudniony w pozwanym Areszcie Śledczym w P. Tryb. de facto nie udzielił powodowi pomocy specjalistycznej. Trudno bowiem uznać, że stanowiło ją ordynowanie środków przeciwbólowych. Tego rodzaju pomoc mógł bowiem powodowi udzielić lekarz ambulatorium i izby chorób. Zaniechanie jakiego dopuszczono się w Areszcie Śledczym w P. Tryb. jest szczególnie jaskrawe w zestawieniu w działaniami leczniczymi podjętymi po przeniesieniu powoda do Zakładu Karnego nr 1 w Ł.. W dniu 31 grudnia 2014 r. przebywając jeszcze w Areszcie Śledczym w P. Tryb. powód zgłaszał dolegliwości bólowe korzeni zębów

4+, 5+ i 6+ i otrzymał skierowanie do chirurga stomatologa w Zakładzie Karnym Nr 2 w Ł.. Po przeniesieniu do Zakładu Karnego Nr 1 w Ł. powodowi podczas kolejnych wizyt w gabinecie stomatologicznym w tej jednostce usunięto korzenie tych zębów, w dniu 27 stycznia 2015 r. korzeń zęba 6+, w dniu 25 lutego 2015 r. korzeń zęba 4 +, a w dniu 2 marca 2015 r. korzeń zęba 5+ bezpośrednio po zgłoszeniu się z bólem tego zęba. Wymienione czynności wykonano bez potrzeby angażowania chirurga stomatologa oraz badań rtg.

Strona pozwana twierdziła, że powód nie żądał udzielenia mu wymaganych świadczeń medycznych. Bezsprzecznie powód zgłaszał dolegliwości bólowe. W związku z tym rzeczą jednostki penitencjarnej było właściwe zdiagnozowanie ich przyczyn oraz zapewnienia powodowi właściwej pomocy medycznej, a w każdym razie jej zaoferowanie powodowi, tak jak to miało miejsce w Zakładzie Karnym Nr 1 w Ł.. Jeżeli natomiast powód odmówiłby skorzystania z oferowanych usług stomatologicznych, lekarz powinien był zamieścić odpowiednią adnotację w dokumentacji medycznej. Zeznania świadka J. K. jednoznacznie zresztą wskazują, że nie podejmował usunięcia powodowi korzeni zębowych, obawiając się, że powód może zgłaszać w związku z tym skargi i roszczenia. Niezasadnie zatem strona pozwana wywodzi korzystne dla siebie wnioski z faktu, że powód podczas niektórych wizyt domagał się przepisania środków przeciwbólowych, skierowania do chirurga w Zakładzie Karnym w Ł. czy też przyspieszenia ekstrakcji chirurgicznej korzeni zębowych. Powyższe zachowania powoda były bowiem wyłącznie następstwem postępowania lekarza stomatologa, który obawiając się wykonania ekstrakcji zniszczonych zębów, ograniczał się do przepisywania środków przeciwbólowych oraz kierowania powoda do leczenia chirurgicznego w Zakładzie Karnym nr 2 w Ł.. Jeżeli nawet założyć, że schorzenia powoda wymagały podjęcia specjalistycznego leczenia z zakresu chirurgii szczękowej w innej jednostce penitencjarnej, zwłoka w udzieleniu świadczeń nadal pozostaje nadmierna. Jak bowiem wynika z zeznań świadka J. K. oraz ustaleń poczynionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich w związku ze skargą

powoda na przebieg leczenia stomatologicznego, chirurg szczękowy zatrudniony w Zakładzie Karnym nr 2 w Ł. realizuje tego rodzaju konsultacje na bieżąco. Niezrozumiałe jest zatem dlaczego powód został skonsultowany przez chirurga stomatologa dopiero po kilku miesiącach od skierowania na konsultację. Wprawdzie z poczynionych ustaleń wynika, że powodowi wykonywano badania rtg, w tym badanie pantomograficzne wykonywane przez zewnętrznego świadczeniodawcę, niemniej jednak strona pozwana nie wykazała, że badanie to było bezwzględnie konieczne. Nadto w sytuacji pacjenta uskarżającego się na przewlekłe i nawracające dolegliwości bólowe, Areszt Śledczy powinien dołożyć wszelkich starań, aby badanie to zostało wykonane niezwłocznie. Z kolei badanie rtg poprzedzające konsultację chirurgiczną w dniu 4 grudnia 2014 r. zostało wykonane w Areszcie Śledczym w P. Tryb. już w dniu 14 października 2014 r. Ponadto wobec usunięcia powodowi w dniu 4 grudnia 2014 r. korzeni innego zęba, badanie to było prawdopodobnie zbędne.

W związku z powyższym uznać należy, że podczas odbywania przez powoda kary pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w P., zostało naruszone jego prawo do zapewnienia właściwej opieki medycznej. Zgodnie bowiem z przytoczonymi standardami orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka naruszenie zakazu poniżającego i niehumanitarnego traktowania może polegać również na nieuzasadnionej zwłoce w zapewnieniu więźniowi właściwej opieki medycznej, jeżeli powoduje to u niego ujemne konsekwencje np. uczucie niepewności i bezradności. W przypadku powoda zwłoka w zapewnieniu właściwej opieki stomatologicznej wiązała z niedogodnościami o intensywności przekraczającej nieunikniony poziom cierpienia wynikający z pozbawieniem wolności. Powód odczuwał bowiem dolegliwości nasilone i przewlekłe dolegliwości bólowe dłużej niż byłoby to konieczne przy właściwym leczeniu. Doświadczał również cierpień psychicznych związanych z uzasadnionym poczuciem lekceważącego traktowania oraz naruszenia jego godności. Wskazują na to nie tylko, jego konsekwentne twierdzenia składane w toku postępowania, ale również składanie liczne skargi na niewłaściwą opiekę stomatologiczną w Areszcie Śledczym w P. Tryb. Nie można również pomijać, że powód miał obniżoną zdolność do racjonalizacji i akceptacji swojej sytuacji ze względu na występujące zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania oraz zaburzenia osobowości. W konsekwencji poniżające traktowanie osiągnęło stopień dolegliwości uzasadniający stwierdzenie naruszenia godności powoda pod postacią prawa do godnego odbywania kary pozbawienia wolności.

Określając wysokość zadośćuczynienia za naruszenie powyższego dobra osobistego powoda Sąd miał na uwadze jego funkcje kompensacyjną oraz prewencyjno – represyjną. Odnosząc się do zakresu krzywdy należało uwzględnić, że dolegliwości bólowe powoda były częściowo uśmierzane silnymi środkami przeciwbólowymi, zapewnianymi przez Areszt Śledczy w P. Tryb. Ponadto powodowi ostatecznie udzielono właściwych i koniecznych świadczeń stomatologicznych, chociaż nastąpiło to z opóźnieniem. Czasokres naruszenia godności powoda nie był długotrwały, a tym samym nie miał trwałego negatywnego wpływu na jego osobowość.

W związku z powyższym Sąd uznał, że odpowiednią kwotą zadośćuczynienia za naruszenie prawa powoda do godnego odbywania kary pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w P. Tryb. będzie kwota 3 000 zł.

Zgodnie z treścią art. 481 § 1 i 2 k.c. jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była z góry oznaczona, należą się odsetki ustawowe. Jednakże gdy wierzytelność jest oprocentowana według stopy wyższej niż stopa ustawowa, wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie według tej wyższej stopy.

Z dniem 1 stycznia 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1830), na mocy której zmieniono przepisy kodeksu cywilnego o odsetkach ustawowych. Zgodnie z art. 359 § 2 w nowym brzmieniu jeżeli wysokość odsetek nie jest w inny sposób określona, należą się odsetki ustawowe w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 3,5 punktów procentowych. Przepis art. 481 § 2 w brzmieniu nadanym ustawą stanowi, że jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych. Jednakże gdy wierzytelność jest oprocentowana według stopy wyższej, wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie według tej

wyższej stopy. W myśl art. 56 ustawy nowelizującej do odsetek należnych za okres kończący się przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.

Termin spełnienia świadczenia zasądzonego na rzecz powoda nie został oznaczony w umowie, ani nie wynika z właściwości zobowiązania. W związku z powyższym, uwzględniając treść art. 455 k.c., świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie, tzn. bez nieuzasadnionej zwłoki (w normalnym toku rzeczy). O tym, czy świadczenie zostało spełnione niezwłocznie, a zatem należycie, rozstrzygają okoliczności konkretnego przypadku, oceniane zgodnie z ogólną zasadą art. 354 k.c. Te zaś mogą być bardzo różne, związane z wszystkimi okolicznościami spełnienia świadczenia.

W mniejszej sprawie skutki wezwania do zapłaty wywołało doręczenie pełnomocnikowi instytucjonalnemu strony pozwanej odpisu pozwu w dniu 26.03.2015 r. W ocenie Sądu termin wynoszący 7 dni pozwalał stronie pozwanej w normalnym toku czynności na zajęcie stanowiska w przedmiocie wezwania do zapłaty kwoty żądanej w pozwie. W konsekwencji strona pozwana opóźnia się ze spełnieniem zasądzonego świadczenia od dnia 3 kwietnia 2015 r. i od tej daty powodowi przysługują odsetki ustawowe za opóźnienie. W wyroku omyłkowo wskazano datę 10 marca 2015 r. jako termin początkowy naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie.

Wobec przytoczonej regulacji, która z dniem 1 stycznia 2016 r. wprowadziła dwie różne stopy odsetek ustawowych, w celu uniknięcia wątpliwości interpretacyjnych na etapie realizacji wyroku, Sąd sprecyzował, że za okres od 1 stycznia 2016 r. powodowi przysługują odsetki w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie.

Dalej idące żądanie podlegało oddaleniu. Strona pozwana wykazała bowiem, że powód już w dacie przyjęcia do zakładu karnego miał zaawansowaną próchnicę oraz liczne korzenie zębowe. Ich usunięcie nie było zatem następstwem warunków odbywania kary pozbawienia wolności, ale własnych zaniedbań powoda w okresie poprzedzającym pozbawienie wolności. Pozwany Skarb Państwa udowodnił również, że powód w czasie odbywania kary w Areszcie Śledczym w P. Tryb. przebywał w celach mieszkalnych, w których była zapewniona minimalna powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego wynosząca 3 m². Ponadto zostało wykazane, że w celach tych był dostęp do naturalnego światła, właściwa wentylacja, możliwość skorzystania z toalety i prysznic w warunkach zapewniających poszanowanie prywatności, jak również możliwość korzystania z oświetlenia sztucznego, które zapewnia odpowiednie warunki oświetleniowe pomieszczenia w przypadku braku lub niezadowalającego oświetlenia dziennego. Należy podkreślić, że Areszt Śledczy w P. Tryb. jest nowoczesną jednostką penitencjarną, co przyznał sam powód w swoich zeznaniach. Z. szyby oraz kraty zamontowane w oknach cel spełniały funkcje izolacyjne, które należą do istoty kary pozbawienia wolności, a przy tym nie utrudniały dostępu naturalnego światła. Woda spełniała wszelkie wymagane normy, a jej skład jest na bieżąco monitorowany i kontrolowany. Wyżywienie w Areszcie Śledczym w P. Tryb. spełniało obowiązujące normy kaloryczności oraz zawartości białka, tłuszczów i węglowodanów. Ewentualne dolegliwości ze strony układu pokarmowego wynikały ze schorzenia samoistnego, to jest okresowej nadkwasoty żołądka.

Podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu stanowi art. 102 k.p.c. Ponieważ strona pozwana uległa tylko co do nieznacznej części swojego żądania, w następstwie stosowania zasady odpowiedzialności za wynik procesu, należałoby zasądzić od powoda na rzecz pozwanej kwotę 3 600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wykonywanego przez Prokuraturę Generalną Skarbu Państwa.

Sąd odstąpił od obciążenia powoda powyższą kwotą z następujących przyczyn. Po pierwsze ustalenie wysokości należnego powodowi zadośćuczynienia miało charakter ocenny. Nie można było zatem oczekiwać od powoda na etapie przedsądowym określenia wysokości roszczenia w sposób zbliżony do kwoty ustalonej przez Sąd po przeprowadzeniu całego postępowania dowodowego. Po drugie powód jest osobą pozbawioną wolności i nie posiada dochodów, ani majątku. Zasądzone świadczenie, nie jest wysokie i nie poprawi bieżącej sytuacji majątkowej powoda. Niezbędne koszty procesu należne stronie pozwanej przewyższają kwotę zasądzonego roszczenia. Wobec częściowej zasadności powództwa, postawy strony pozwanej, która zarówno na etapie przesądowym, jak i w toku procesu, nie była skłonna uznać roszczenia nawet w części oraz sytuacji materialnej i osobistej powoda, zasądzenie kosztów procesu przewyższających uwzględnione roszczenie byłyby sprzeczne z poczuciem słuszności.

Z przyczyn wskazanych wyżej Sąd na podstawie art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 623 ze zm.) odstąpił również od obciążenia powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi.

Stosownie do przepisów §§ 15 -17 w zw. z § 10 pkt 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 490 ze zm.) Sąd przyznał pełnomocnikowi powoda koszty nieopłaconej pomocy prawnej od Skarbu Państwa, obejmujące opłatę w kwocie 120 zł, podwyższoną o stawkę podatku od towarów i usług zgodnie z treścią § 2 ust. 3 rozporządzenia.